

 HOGE RAAD VAN ADEL

JAARVERSLAG 2012

De Hoge Raad van Adel bracht in het verslagjaar advies uit aan de Minister van Defensie over het nieuwe embleem van de Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied (Kustwacht CARIB). Het embleem werd vastgesteld bij beschikking van de commandant der Zeestrijdkrachten d.d. 30 juli 2012, nr. 2012005350.

TEN GELEIDE

Het is mij een genoegen U hierbij het verslag van de Hoge Raad van Adel over 2012 te kunnen aanbieden.

In het verslagjaar kwam het aantal bij koninklijk besluit verleende gemeentewapens, na een geringe terugval in het jaar daarvóór, weer op het oude peil. Enerzijds was dit het gevolg van een inhaalslag ten aanzien van drie gemeenten, die per 1 januari 2011 fuseerden, maar – zoals Súdwest-Fryslân – nog een naamsaanpassing realiseerden, anderzijds van twee onverwachte verzoeken om wapenvermeerdering. Hoe belangrijk een definitieve naam voor een nieuwe gemeente is, bewijst de gemeente Neder-Betuwe, die bijna tien jaar lang geen wapen voerde omdat dit onder de voorlopige fusienaam Kesteren was verleend. Een wapenverlening kan dus ook te snel plaatsvinden, maar in 2012 werd het gewijzigde koninklijk besluit dan eindelijk uitgevaardigd. De twee gemeenten die wapenvermeerdering vroegen zijn 's-Gravenhage (wapenspreuk) en Veenendaal (standaardkroon). Inmiddels nadert de wapenverlening van een vierde al per 1 januari 2011 gefuseerde gemeente (Bodegraven-Reeuwijk) haar voltooiing. Wapenadviezen ten behoeve van de onlangs gefuseerde gemeenten Goeree-Overflakkee, Molenwaard en Schagen zijn aan de respectievelijke stuurgroepen uitgebracht.

Op 5 december 2012 promoveerde de secretaris van de Raad tot doctor aan de Universiteit Maastricht op het proefschrift *Nederlands adelsrecht. Wetelijke adeldom als historisch gegroeid instituut*. In de aanloop naar de viering van het tweehonderdjarig bestaan was het een wens van de Raad om over een compleet overzicht te beschikken van de regelgeving en jurisprudentie met betrekking tot het instituut Nederlandse adel.

Het door de Stichting De Nederlandse Leeuw uitgegeven naslagwerk is belangrijk voor het te voeren adelsbeleid. Een interessante conclusie in zijn dissertatie betreft het constitutionele karakter van het adelsrecht, dat meer is dan een soort veredeld naamrecht. Door het verdwijnen van het instituut adeldom uit de Grondwet van 1983 is ongemerkt de constitutionele grondslag als aangelegenheid van het koninkrijk naar de achtergrond verdronken. Als consequentie hiervan lijkt in de verschillende landen van het koninkrijk sindsdien een andere toepassing van het adelsrecht mogelijk te zijn. Hij beveelt aan om deze juridische onvolkommenheid te corrigeren door adeldom alsnog op te nemen in het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, waarin ook ridderorden expliciet worden vermeld. Hiermee kan tevens een dreigende overvleugeling van Nederlands adelsrecht door buitenlands (lees: Duits) naamrecht, dat elementen van afgeschaft adelsrecht bevat, worden voorkomen.

Aan het slot van zijn betoog doet de secretaris aanbevelingen om het naamrecht binnen het burgerlijk recht op bepaalde punten te vereenvoudigen. Ik onderschrijf zijn in Maastricht verdedigde stelling, dat *het ontbreken van adellijke titulatuur in de cumulatieve opsomming van 'authentieke gegevens' in het Besluit Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA) de overheid belemmt in haar verplichting deze titels en predikaten te vermelden op alle officiële documenten*. Het verdient aanbeveling deze aanpassing alsnog mee te nemen in het Wetsontwerp basisregistratie personen (BRP), dat bij de Tweede Kamer aanhangig is.

C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter.

De secretaris van de Hoge Raad van Adel, mr. Egbert Wolleswinkel, verdedigde op 5 december 2012 aan de Universiteit Maastricht zijn proefschrift *Nederlands adelsrecht. Wetelijke adeldom als historisch gegroeid instituut*. Na afloop poseerde de jonge doctor te midden van promotor, commissie en paranimfen, v.l.n.r.: dr. Conrad Gietman (wetenschappelijk medewerker Hoge Raad van Adel, paranimf), de hoogleraren Dronkers (onderwijs-sociologie), Gehlen (notariaat), De Groot (rechtsvergelijking en internationaal privaatrecht, promotor), Kamminga (internationaal recht), Berkvens (rechtsgeschiedenis, voorzitter beoordelingscommissie), Schneider (Europees migratierecht, prorector) en Hague (privaatrecht); mr.dr. Ria Wolleswinkel (universitair hoofddocent en onderwijsdirecteur, paranimf), de hoogleraren Heringa (vergelijkend staats- en bestuursrecht, lid beoordelingscommissie) en Flinterman (rechten van de mens in het kader van de VN); dr. Michel Doortmont (Groningen, universitair hoofddocent internationale betrekkingen en Afrikastudies). Op de foto ontbreken de hoogleraren Roes (Nijmegen, deontologie en geschiedenis notariaat, lid beoordelingscommissie) en Van Maanen (privaatrecht).

(foto: www.vanhartegefotografeerd.nl)

JAARVERSLAG 2012

VERSLAG VAN DE RAAD

De Hoge Raad van Adel bracht in 21 (2011: 22) zaken advies uit. Van deze hadden 1 (5) betrekking op adelszaken, 0 (1) op naamrecht, 11 (4) op wapens, 2 (1) op vlaggen, 3 (0) op emblemen en 4 (4) op ridderlijke orden. In totaal werden 21 (22) nieuwe en 7 (5) oude dossiers behandeld. De nieuwe betroffen 5 (7) onderwerpen van algemene aard, 0 (5) adelszaken, 0 (1) naamrecht, 7 (4) wapenverleningen en -vermeerderingen, 2 (1) vlaggen, 3 (0) emblemen en onderscheidingen, 0 (2) Ridderlijke Duitsche Orde en 4 (2) Maltezer Orde.

In het filiatieregister van de Nederlandse adel werden 79 (153) akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven. Deze in eerste instantie opvallende halvering levert een gemiddelde op van 116 akten, dat nagenoeg overeenkomt met het gemiddelde van de afgelopen zeven jaren. Het lagere aantal wordt veroorzaakt doordat enerzijds minder geslachten zelf actie tot aanmelding ondernamen en anderzijds ter secretarie ambtshalve minder akten werden aangevraagd.

De voorzitter vertegenwoordigde de Raad traditiegetrouw tijdens de nieuwjaarsreceptie van Hare Majesteit de Koningin op 17 januari in het Paleis op de Dam, de 4 meiherdenking te Amsterdam en de opening van de Staten-Generaal op de derde dinsdag in september.

Op 2 februari ontvingen voorzitter en secretaris de burgemeester van Den Haag, de heer J.J. van Aartsen, voor een oriënterend gesprek over het aanhangige verzoek van het College van Burgemeester en Wethouders om een wapenspreuk aan het bestaande gemeentewapen toe te voegen. Later in het jaar ontving de secretaris nog de burgemeesters van Veenendaal en Bodegraven-Reeuwijk, die hun verzoek om respectievelijk toevoeging van een kroon en wapenverlening (als fusiegemeente) kwamen toelichten.

De voorzitter was op zaterdag 3 maart mede namens de Raad aanwezig bij het jaarlijkse interridderlijk overleg van de verschillende ridderschappen, waarbij de Nederlandse Adelsvereniging, de Vereniging voor Jongeren van Adel in Nederland en de Hoge Raad van Adel te gast zijn. De vergadering werd deze keer georganiseerd door de Ridderschap van Friesland op landgoed De Klinze te Oudkerk. Op 22 september gaf hij acte de présence bij de heroprichting van de Ridderschap van Groningen, waar hij het eerste exemplaar van een monografie over de in 1853 opgeheven ridderschap in ontvangst nam.

Op 10 april vond de beëdiging plaats door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), mevrouw mr.drs. J.W.E. Spies, van mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt, nieuw benoemd lid van de Raad. Zij werd zoals te doen gebruikelijk begeleid door de secretaris, die de gelegenheid kreeg de werkzaamheden van de Raad onder de aandacht van de minister te brengen. Het geplande kennismakingsbezoek van de minister heeft door de demissionaire status van het kabinet niet meer plaatsgevonden.

Na bijna vijftig jaar vond van 24-28 september het tweejaarlijkse Internationaal Congres voor Genealogische en Heraldische Wetenschappen weer in Nederland (Maastricht) plaats. De voorzitter maakte deel uit van het comité van aanbeveling, terwijl de secretaris in het wetenschappelijk comité zitting had.

Voorzitter en secretaris ontvingen op 6 november de nieuwe directeur van het Kabinet der Koningin, drs. C. Breedveld, voor een kennismakingsbezoek.

De secretaris vertegenwoordigde de Raad op 29 november bij het afscheid van mevrouw ing. R.M. van Erp-Bruinsma als secretaris-generaal van het Ministerie van BZK.

De voltallige Raad woonde op 5 december de verdediging bij van het proefschrift van de secretaris die op uitnodiging promoveerde bij professor dr. G.R. de Groot, hoogleraar rechtsvergelijking en internationaal privaatrecht aan de Universiteit Maastricht. De dissertatie beschrijft het Nederlandse adelsrecht als historisch gegroeid instituut vanaf het ontstaan in 1814 tot en met de huidige toepassing van de regelgeving, inclusief alle relevante jurisprudentie.

Adelszaken

Op 24 augustus 2011 verzocht een vóór 1 augustus 1994 (inwerkingtreding Wet op de adeldom) buiten het huwelijk geboren erkende zoon van een adellijke (maar toen nog niet ingelijfd) vader de Rechtbank Haarlem om de ambtenaar van de burgerlijke stand van zijn geboorteplaats te gelasten zijn geboorteakte aan te vullen met het predikaat jonkheer. Op verzoek van de ambtenaar van de Burgerlijke Stand (ABS) werd de Hoge Raad van Adel bij beschikking van de Rechtbank Haarlem van 25 oktober 2011 als belanghebbende aangemerkt. De zitting van de meervoudige kamer voor familiezaken vond plaats op 13 februari 2012. Hoewel de ABS het verzoek niet-ontvankelijk achtte omdat verlening van adeldom een bevoegdheid van de Kroon is, besliste de Rechtbank anders.

De Rechtbank zag een verzoek tot aanvulling van de geboorteakte in de zin van artikel BW 1:24 wel degelijk als een zaak voor de civiele rechter, maar wees het verzoek af omdat sprake was van een volledige en correct opgemaakte geboorteakte. In zijn beschikking 24 april 2012 is de Rechtbank van oordeel dat het adellijke predikaat geen onderdeel uitmaakt van de geslachtsnaam en dat beoordeling van eventuele adeldom door de Hoge Raad van Adel plaatsvindt, die in casu in 2008 geen mogelijkheden zag voor inschrijving in het filiatierregister van de Nederlandse adel.

Op 14 juni diende een voormalige Hongaarse edelman, wiens verzoek uit 1969 om inlijving in de Nederlandse adel in 1974 om meerdere redenen was ingetrokken, een verzoek om afhandeling in nu alsnog aan de gestelde voorwaarden kon worden voldaan. De Raad in zijn toenmalige samenstelling had de aanvraag in principe positief beoordeeld op voorwaarde dat ontbrekende bewijsstukken zouden worden aangeleverd en afgezien werd van de wens van titelhomologatie. Nadat aan deze voorwaarden was voldaan, bracht de Raad op 28 november positief advies uit aan de minister van BZK in de hoop dat dit dossier na meer dan veertig jaar eindelijk kon worden gesloten.

Bestuursrecht

Op 15 november 2012 deed de Rechtbank Alkmaar, Sector Bestuursrecht, uitspraak in twee beroepszaken, die door dezelfde particulier waren aangespannen tegen de Hoge Raad van Adel. Enerzijds wegens het niet tijdig nemen van een besluit (Algemene wet bestuursrecht, art. 6:12, lid 2), anderzijds wegens het niet verstrekken van bepaalde privacygevoelige stukken (Wet openbaarheid van bestuur, art. 10, lid 2e).

In de formele zaak werd het beroep niet-ontvankelijk verklaard omdat naar het oordeel van de rechtbank tijdig op correcte en ondubbelzinnige wijze door de Raad was besloten. In de inhoudelijke zaak was de rechtbank van oordeel dat ook het preadvies van de secretaris aan de Raad, indien de inhoud en strekking niet afwijkt van het uiteindelijke advies van de Raad aan de minister, openbaar gemaakt moet worden. Hoewel de rechtbank in zijn uitspraak wijst op de mogelijkheid van anonimiseren, acht de Raad – het geringe aantal leden en de volgorde naar anciënniteit in aanmerking genomen – de identificatie van afzonderlijke meningen zeer wel denkbaar. De beleidsopvattingen voor intern beraad zouden daardoor individueel bekend worden, waardoor de afwegingsruimte van de leden in het gedrang kan komen. Tegen dit deel

van de uitspraak is de Raad in hoger beroep gegaan bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. De particulier heeft eveneens hoger beroep aangetekend bij de hoogste bestuursrechter, maar dan integraal tegen beide uitspraken.

Ridderlijke Orden

Ten aanzien van de Ridderlijke Duitsche Orde, Balije van Utrecht, adviseerde de Raad op 6 november 2012 de minister van BZK positief inzake het verlenen van agreatie voor de benoemingen tot ridder van *Edzart Johan baron Bentinck* en *Diederik Willem ridder van Rappard*.

Aan de Souvereine Militaire Orde van Malta, Afdeling Nederland, werden in het verslagjaar verklaringen van admissie tot deze orde verstrekt ten behoeve van *jonkheer Jeroen Emmanuel Petrus Maria Alting von Geusau* en *Huibert Willem Ernest baron van Hövell tot Westervlier en Wezeveld* als ridders van Eer en Devotie en van *Hermance Liliane Sophie barones van Heeckeren van Kell* en *Mechteld Yvonne Maria barones van Hövell tot Westerflier* als dames van Eer en Devotie.

Naamswijzigingen

In het verslagjaar werden van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie geen verzoeken om advies ontvangen inzake wijziging van de naam van een adellijk geslacht. In een aantal gevallen werd informatie verstrekt.

Wapens

In totaal wendden zich 6 (4) gemeenten (*Bodegraven-Reeuwijk, Goeree-Overflakkee, Molenwaard, Neder-Betuwe, Schagen en Veenendaal*,) en 2 (0) basilieken (*St. Petrus te Boxtel en St. Nicolaas te Amsterdam*) tot de Raad met een verzoek om advies inzake een door hen te voeren wapen.

In het verslagjaar werd bij koninklijk besluit een wapen verleend aan de gemeenten Eijsden-Margraten, 's-Gravenhage (wapenspreuk), Hollands Kroon, Neder-Betuwe (nieuwe naam), Stichtse Vecht, Sudwest-Fryslân en Veenendaal (kroon) en aan de basiliek Sint Petrus te Boxtel (zie bijlagen). De heer P. Bultsma vervaardigde 7 (2) wapendiploma's.

Het College van Burgemeester en Wethouders van de nieuwe gemeente **Bodegraven-Reeuwijk** verzocht de Raad op 16 mei om twee ontwerpen voor een nieuw wapen van deze per 1 januari 2011 gefuseerde gemeente. Voor het eerste ontwerp deed het gemeentebestuur de suggestie van een gevierendeeld wapen waarin elementen van de wapens van alle voormalige gemeenten binnen de huidige gemeente een plaats zouden krijgen: de hoed en spaden van Bodegraven, de reeënkop van Reeuwijk, de eend van Waarder en de schapenschaar van Driebruggen. Hoewel dit wapen heraldisch niet onjuist is, maakte de vierendeling met de figuratie en kleurstelling een tamelijk overdadige indruk, die weinig onderscheidend is. Bij de beoordeling van een wapenontwerp hanteerde de Raad, zoals te doen gebruikelijk, de ministeriële richtlijnen van 18 oktober 1977 betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen. Artikel 2 van deze richtlijnen bepaalt dat een veelheid van wapenfiguren en een ingewikkelde schildverdeling dienen te worden vermeden. Conform deze richtlijnen diende, volgens artikel 9, bovendien uitgegaan te worden van de laatste vastgestelde wapens: Bodegraven zoals bevestigd in 1816 en Reeuwijk zoals verleend in 1989.

In plaats van de vierendeling beval de Raad in zijn advies van 14 november een doorsneden wapen aan waarin de belangrijkste elementen uit die beide wapens voorkomen. Daarin werden vanwege de esthetiek (de heraldisch voorgeschreven afwisseling van kleuren en metalen) de zogenaamde rijkskleuren van Bodegraven (blauw en goud) omgewisseld. De omschrijving van dit eerste ontwerp luidde als volgt: *Doorsneden; I in goud twee schuingekruiste spaden met daaroverheen een hoed, alles van azuur; II in keel een gouden reeënkop en -hals.*

In het tweede wapenontwerp werd de ontstaansgeschiedenis van het grondgebied van de nieuwe gemeente gesymboliseerd, uitgaande van de argumentatie achter het logo. Kenmerkend voor het veenweidegebied, waarin de gemeente Bodegraven-Reeuwijk is gelegen, zijn het zogenaamde slagenlandschap en het veenplassen- en petgatenlandschap. Het logo met licht gebogen banen in blauw en drie verschillende tinten groen bleek geïnspireerd op het slagenlandschap, maar liet zich lastig vertalen in een wapen. Wel zou het slagenlandschap – vlakke open polders doorsneden met lintvormige patronen van wegen, kaden en watergangen, en haaks daarop lange smalle kavels weiland – heraldisch verbeeld kunnen worden door een zilveren dwarsbalk in een groen veld. Dit wapen, hoewel sterk door zijn eenvoud, werd door de Raad te abstract bevonden en te weinig onderscheidend ten opzichte van andere Zuid-Hollandse gemeenten. Het werd daarom verrijkt met de meest kenmerkende symbolen van Bodegraven en Reeuwijk, te weten een spade (als vereenvoudigde figuur voor Bodegraven) en de reeënkop, beide van goud. Dit tweede wapen werd omschreven als volgt: *In sinopel een zilveren dwarsbalk, vergezeld boven van een spade en beneden van een reeënkop en -hals, alles van goud.*

In zijn vergadering van 12 december sprak de Gemeenteraad van Bodegraven-Reeuwijk in meerderheid een voorkeur uit voor het eerstgenoemde ontwerp.

De Stuurgroep Herindeling Goeree-Overflakkee te Middelharnis verzocht de Raad op 4 november advies uit te brengen over een wapen voor de op 1 januari 2013 op te richten nieuwe gemeente **Goeree-Overflakkee**, waarin de bestaande gemeenten Goedereede, Dirksland, Middelharnis en Oostflakkee zouden worden samengevoegd. Zij dacht daarbij aan twee wapenontwerpen, een traditioneel ontwerp waarin gebruik wordt gemaakt van elementen uit de wapens van de huidige gemeenten en een geheel nieuw ontworpen wapen.

Het gevraagde traditionele wapenontwerp met de heraldische elementen uit de wapens van de fuserende gemeenten bleek echter nagenoeg niet te realiseren. De veelheid aan heraldische elementen al of niet in combinatie met schilddelingen bemoeilijkte de vervaardiging van een evenwichtig wapen waarin elk van de vier gemeenten heraldisch voldoende tot haar recht zou komen. In plaats daarvan stelde de Raad in zijn advies van 20 november voor om het wapen van het opgeheven Waterschap Goeree-Overflakkee (verleend bij KB van 31 juli 1981, nr. 21; vervallen per 1 januari 2005 na de fusie van het waterschap met het Waterschap Hollands Delta) aan de toekomstige gemeente te verlenen. Deze optie werd gedaan in de geest van artikel 8 van de ministeriële richtlijnen uit 1977. Daarin is het een nieuw gevormd publiekrechtelijk lichaam, dat de naam heeft ontvangen van een bij zijn vorming opgeheven publiekrechtelijk lichaam, toegestaan het wapen van dat publiekrechtelijk lichaam (al dan niet aangepast) te voeren. Het gedeelde wapen van het voormalige waterschap Goeree-Overflakkee haakte aan bij de geschiedenis van het eiland en symboliseerde heraldisch rechts het voormalige eiland Zuid-Voorne, waartoe Overflakkee behoorde, en heraldisch links het voormalige eiland West-Voorne, waartoe Goeree behoorde.

Het wapen werd omschreven als volgt: *Gedeeld; I in keel een geopende burcht van zilver, verlicht van sabel, waarop een omgewende, liggende, aanziende leeuw van goud, getongd en genageld van azuur, en in de poort waarvan een omgekeerd zwaard van sabel; II in zilver een geopende burcht van keel, verlicht van sabel, waarop een uitkomende, aanziende leeuw van goud, getongd en genageld van azuur, en in de poort waarvan een anker van sabel.*

Het tweede, volledig nieuwe wapenontwerp was meer abstract en greep terug op de ontstaansgeschiedenis van Goeree-Overflakkee door middel van een eenvoudig gevierendeeld wapen. De kwartieren I en IV van sinopel (groen) staan daarin voor de eilanden Goeree en Overflakkee, de kwartieren II en III van zilver voor het Haringvliet en de Grevelingen. Een gouden versmalde schuinbalk symboliseerde de Statendam of Stellendam, die in 1751 werd aangelegd en met de landaanwinningen in de daaropvolgende jaren Goeree en Overflakkee heeft verenigd. De omschrijving van dit wapen luidde als volgt: *Gevierendeeld van sinopel en zilver beladen met een versmalde schuinbalk van goud.*

Beide wapens zouden mogen worden gedekt door de kroon met zestien plus drie parels, die is ontleend aan de gedrukte ‘Caarte der stadt Goede Reede en haar onderhoorende polders’ (1698) en bij KB van 17 oktober 1991, nr. 91.008039, aan de gemeente Goedereede was verleend. De kroon zou daarmee tevens het onderscheid aangeven met het wapen van het voormalige Waterschap Goeree-Overflakkee als voor het eerste ontwerp zou worden gekozen.

Ook de gezamenlijke Gemeenteraden van Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland verzochten de Raad advies uit te brengen over een nieuw gemeentewapen in de vorm van twee wapenontwerpen. Zij informeerden de Raad op 5 september vanuit Bleskensgraaf over deze vrijwillige fusie, waarvoor in goed overleg de naam **Molenwaard** was bedacht, welke nieuwe gemeente per 1 januari 2013 zou ontstaan.

Het eerste ontwerp dat de Raad in zijn advies van 20 november heeft voorgelegd, is een zogenaamd sprekend wapen, een wapen waarin de naam van de nieuwe gemeente Molenwaard tot uitdrukking komt. Dit ontwerp is geïnspireerd op het in 1816 door de Raad bevestigde wapen van de voormalige gemeente Molenaarsgraaf, die in 1986 opging in de gemeente Graafstroom (*Van zilver, beladen met een [wip]molen van keel*). Het ontwerp laat in rood een achtkantige molen van het type grondzeiler zien, staande op een groene schildvoet die een waard symboliseert. De molen refereert tevens aan de molens van Kinderdijk, die binnen de toekomstige gemeente beeldbepalend zijn als UNESCO Werelderfgoed.

De omschrijving van het eerste wapenontwerp luidt: *In zilver een molen van keel staande op een schildvoet van sinopel*. Desgewenst zou de molen ook sec (zonder schildvoet) of om het beeld te versterken aan weerszijden van de molen vergezeld van lisdodden (uit het wapen Liesveld) kunnen worden afgebeeld.

Het tweede ontwerp geeft een wapen dat elementen uit de wapens van de fuserende gemeenten bevat. Conform de ministeriële richtlijnen uit 1977 was bij het tweede ontwerp uitgegaan van de laatst vastgestelde wapens, namelijk het wapen van Nieuw-Lekkerland (verleend in 1899) en de wapens van Graafstroom en Liesveld (beide verleend in 1986). Het resultaat was een wapen doorsneden door een golvende dwarsbalk uit het wapen van Graafstroom, boven vergezeld in goud van een groene vogel, de wapenfiguur van Nieuw-Lekkerland met omgewisselde kleuren vanwege de heraldische kleurenregel, en onder vergezeld in zilver van een bundel lisdodden uit het wapen van Liesveld. De omschrijving van dit wapen luidt als volgt: *Doorsneden door een golvende dwarsbalk van azuur; I in goud een vogel van sinopel; II in zilver een bundel lisdodden van sinopel met aren van sabel.*

Het nieuwe wapen kan in beide opties gedekt worden met de rijkere kroon van vijf bladeren die reeds in 1986 aan de gemeente Liesveld was verleend.

De Stuurgroep van de fusiegemeente HSZ (Harenkarspel, Schagen en Zijpe) verzocht de Raad op 29 augustus om advies uit te brengen over een nieuw wapen voor de per 1 januari 2013 opgerichte nieuwe gemeente **Schagen**, zoals de werknaam (volgens de wet de naam van de grootste gemeente) luidt. Ook hier had de stuurgroep twee wapenontwerpen in gedachten, een ontwerp ‘op historische grond’, dat wil zeggen op basis van de wapens van de fuserende gemeenten, en een waarbij de richtlijnen voor het vastgestelde logo het uitgangspunt zijn: de

kleurstelling blauw-groen-wit en de geabstraheerde roos (Schagen), keper (Harenkarspel) en zwaan (Zijpe).

De Raad bracht in zijn advies van 20 november een sterke voorkeur tot uitdrukking voor de voortzetting van het oude en fraaie wapen van de stad Schagen met haar bijzondere wapenfiguur. De nieuwe gemeente heeft als centrale stad de plaats Schagen, die in 1415 stadsrechten kreeg van de Hollandse graaf Willem VI. Aan het wapen zouden zowel de schildhouder van Schagen (een geharnaste gewapende man) als de schildhouder van Zijpe (een aanziende leeuw) kunnen worden toegevoegd. Blijkens de ingezonden tekening van burgemeester en wethouders in 1815 was de schildhouder van Schagen een geharnaste man met een zogenaamde morgenster, een slagwapen dat destijds door 's Raads wapentekenaar niet goed was herkend en daardoor onzorgvuldig was overgenomen. De schildhouder kon op dit punt thans worden gecorrigeerd. Ten aanzien van de schildhouder van Zijpe was de Raad voorstander van een kleuraanpassing omwille van de esthetiek: natuurlijke kleur in plaats van rood. Het wapen zou kunnen worden gedekt met de standaardkroon die in 1990 aan Harenkarspel was verleend.

Dit wapen wordt als volgt omschreven: *In keel een roos liggende in een ring waarop vier diagonaal geplaatste geleliede stokjes, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden rechts door een geharnaste man, een rode pluim op zijn helm en houdende over de rechterschouder een morgenster, en links door een aanziende leeuw, staande op een grasgrond en alles van natuurlijke kleur*

Het tweede ontwerp beantwoordde in grote lijnen aan het tweeledige verzoek om zowel een wapen 'op historische grond' als een wapen op basis van de richtlijnen voor het logo te ontwerpen. Het ontwerp bevat een combinatie van de heraldische figuren uit de drie gemeente-wapens – roos en lelie uit het wapen van Schagen, de keper als kenmerkende figuur uit het hartschild van het in 1817 bevestigde (en uit het eerste kwartier van het in 1990 verleende) wapen van Harenkarspel en de zwaan uit het wapen van Zijpe. Dit wapen wordt omschreven als volgt: *In keel een keper van zilver, boven vergezeld van een roos en een lelie van goud, beneden van een zwaan van natuurlijke kleur met om de hals een kroon van goud.* Aan de wens om de logokleurstelling blauw-groen-wit in een nieuw gemeentewapen te implementeren, zou zonder enig bezwaar tegemoetgekomen kunnen worden door het veld in plaats van rood (keel) respectievelijk blauw (azuur) of groen (sinopel) te maken. Ook voor het tweede ontwerp geldt dat het schild zou kunnen worden gedekt met de standaardkroon en gehouden door de beide schildhouders staande op een grasgrond.

Bij brief van 2 mei 2012 vroeg het bestuur van de **R.K. Parochie van de Heilige Nicolaas te Amsterdam** de Raad om advies over een wapen en vlag voor de Sint Nicolaaskerk aldaar in verband met de ophanden zijnde pauselijke verheffing tot basiliek. Deze karakteristieke 'kathedraal aan het IJ' werd tussen 1884-1887 onder leiding van de architect A.C. Bleijs gebouwd. In afwachting van de pauselijke breve, waarin de kerk op 9 december 2012 zou worden verheven tot 'basilica minor', bracht de Raad voorlopig advies uit door te wijzen op enkele heraldische onvolkomenheden in het door het Centrum voor Kerkelijke Heraldiek in Nederland gemaakte ontwerp. De Raad achtte de combinatie van twee rode kwartieren in de onderste schildhelft ongelukkig. Ging men uit van een ongewijzigde opname van het wapen van Amsterdam in het heraldisch linkerkwartier, dan lag immers een aanpassing van de kleur van het rechterkwartier voor de hand. Aangezien de parochie zich in haar brieven en op haar website bediende van blauw als 'steunkleur', adviseerde de Raad om de voorgestelde gouden bollen op een blauw veld te plaatsen, waardoor bovendien de eveneens voorgestelde golvende versmalde dwarsbalk als symbool van de zee(varenden) overbodig werd. Het blauwe veld verwees dan direct naar zee en zeevarenden, die volgens de spreuk NAVIGANTIBUS DOMUM CUM BENEDICTIONE in de basiliek 'een huis met zegen(beden)' konden vinden.

Emblemen

In het verslagjaar werden 3 (0) verzoeken om advies voor een te voeren embleem ontvangen. Van de zijde van het Ministerie van Defensie werden in het verslagjaar twee adviesaanvragen gedaan, te weten een embleem voor de Kustwacht Caribisch Gebied en een embleem voor het op te richten '700 Squadron TES.' Het Havenbedrijf Rotterdam verzocht om advies inzake verlening van een embleem voor de fungerend rijkshavenmeester Rotterdam-Rijnmond.

Bij brief van 14 mei 2012 verzocht het presidium van de Kustwachtcommissie Caribisch Gebied de Raad om advies inzake een nieuw embleem voor de **Kustwacht Caribisch Gebied**. De reden voor het verzoek was gelegen in het feit dat per 10 oktober 2010 de staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk zijn gewijzigd, waardoor de gehanteerde symboliek voor de eilandgebieden (één rode vierpuntige ster en vijf blauwe vijfpuntige sterren) in het embleem niet meer van toepassing was.

De Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied (Kustwacht CARIB) is een samenwerkingsverband tussen de vier landen van het Koninkrijk en is verantwoordelijk voor de maritieme rechtshandhaving (toezicht en opsporing) alsmede de maritieme veiligheid binnen het verantwoordelijkheidsgebied. Het algemeen beleid van de Kustwacht wordt door zeventien ministeries bepaald. De beheersminister is de minister van Defensie, terwijl alle vormen van beleid worden gestroomlijnd binnen de Kustwachtcommissie.

Het door het presidium voorgelegde embleemontwerp vertoonde nagenoeg dezelfde elementen als het oude embleem van de Kustwacht voor de Nederlandse Antillen en Aruba. Dit embleem was destijds zonder officieel advies, maar met volledige instemming van de Raad in 1997 tot stand gekomen. Het vertoonde in de schildomlijsting (de gekruiste ankers, de oranje takken van sinopel en de Koninklijke kroon) de embleemkenmerken van een aantal hoofddiensten binnen de Koninklijke Marine, zoals de Dienst der Hydrografie, de Dienst van het Loodswezen, de Geneeskundige Dienst der Zeemacht, de Dienst Geestelijke Verzorging, de Marine Luchtvaartdienst en de Onderzeedienst.

Het oude Kustwachtembleem toonde in het schild één rode vierpuntige ster, die symbool stond voor het land Aruba, en vijf blauwe vijfpuntige sterren als symbolen voor de vijf eilanden van de Nederlandse Antillen: Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. Het nieuwe embleem doet recht aan de gewijzigde staatkundige situatie, waarbij de drie landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden, Aruba, Curaçao en Sint Maarten, worden gerepresenteerd door de drie rode vijfpuntige sterren aan de bovenzijde en de openbare lichamen Bonaire, Saba en Sint Eustatius door drie blauwe vijfpuntige sterren aan de onderzijde. Het (Romeinse) zwaard keert onveranderd in het nieuwe embleem terug, evenals de embleemspreuk SAMEN STERK.

De Raad stemde bij brief van 23 mei 2012 in met dit embleem. Hoewel het bij emblemen van de krijgsmacht gebruikelijk is om embleemspreuken in het Latijn te voeren, meende de Raad ten aanzien van de Kustwacht Caribisch Gebied een uitzondering te kunnen maken. De spreuk SAMEN STERK wordt vanouds door de Kustwacht gevoerd en binnen deze dienst hecht men om die reden veel waarde aan het continuieren van deze spreuk in het aangepaste embleem. Het embleem kan als volgt worden omschreven:

In goud een Romeins zwaard van azuur, vergezeld van zes zoomsgewijs geplaatste vijfpuntige sterren, de bovenste drie van keel en de onderste drie van azuur. Het schild omzoomd door een reddingsboei van oranje, kruisgewijs beladen met vier zilveren vlakken, en geplaatst op een achtpuntige grootuitgeschulpte ster van zilver. Het geheel omkranst door een oranjetak van sinopel, geplaatst op twee gekruiste ankers van goud en gedekt met de Koninklijke kroon. Embleemspreuk: SAMEN STERK in Latijnse letters van blauw op een lint van goud.

Het embleem van de Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied is vastgesteld beschikking van de commandant der Zeestrijdkrachten (CZSK) d.d. 30 juli 2012, nr. 2012005350.

Op verzoek van de chef kabinet van de commandant der Luchtstrijdkrachten (CLSK) bracht de Raad op 18 september 2012 spoedadvies uit over het embleem van het op te richten **700 squadron TES**, waaraan medio oktober het eerste Nederlandse F-35 toestel zou worden overgedragen. De laatste adviezen van de Hoge Raad van Adel aan de CLSK dateren uit de jaren 2007 en 2008 betreffende achtereenvolgens het embleem van het 336 Squadron en het embleem van het Defensie Helicopter Commando.

Thans betrof het de oprichting van een nieuw test- en evaluatiesquadron voor een nieuw vijfde generatie jachtvliegtuig uit de Joint Strike Fighter-serie. Op voorstel van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) is bij de benaming aansluiting gezocht bij het 700 Squadron, dat tussen 1955 en 1964 operationeel was met het testen van all-weather jachtvliegtuigen op de vliegbases Soesterberg. Aangezien het oude embleem al werd doorgegeven aan andere eenheden, ontwierp het NIMH een nieuw ontwerp met de Latijnse wapenspreuk *FORTIOR PER TENTANTEM* ('Sterker door beproeving'). De Raad kon hiermee instemmen, maar stelde voor om in de spreuk het gerundium (infinitief als zelfstandig naamwoord) te gebruiken, waardoor een krachtiger en correcter Latijn ontstaat, eindigend in de ablatiefverbuiging *TEMPTANDO OF TENTANDO*. In zijn advies kon het voorgestelde embleem volgens de gangbare heraldische traditie worden omschreven als volgt:

In sabel een omgewend zilveren zwaard met gevest van keel, ter weerszijden vergezeld van een gouden bliksemenschicht, de punten elkaar onderaan naderend; over alles heen een door twee vuisten horizontaal gehouden ketting, de einden afhangend en alles van zilver. Het geheel omgeven door de vastgestelde omlijsting met in het ovaalvormige gouden plaatje de naam 700 TES in cijfers en letters van sabel. Embleemspreuk: FORTIOR TENTANDO in Latijnse letters van sabel op een lint van goud.

Na afloop van het verslagjaar deelde de chef kabinet CLSK tot haar spijt mee dat de oprichting van het squadron vertraging had opgelopen, waardoor de vaststelling van het embleem eerst later zou plaatsvinden.

Op 22 februari 2012 brachten de directeur van het Havenbedrijf Rotterdam en de fungerend **rijkshavenmeester van Rotterdam-Rijnmond** een oriënterend bezoek aan de Hoge Raad van Adel om hun wens toe te lichten de functie van rijkshavenmeester verder vorm te geven door de vaststelling van een eigen wapen. Een verzoek om advies van de Raad werd in de voorjaarsvergadering behandeld en door de secretaris verwoord in zijn brief van 3 mei aan de directeur voornoemd. Na enig onderzoek concludeerde de Raad dat op dit moment in Nederland meerdere rijkshavenmeesters werkzaam zijn, maar op grond van verschillende wettelijke regelingen. Handelt de Rijkshavenmeester Amsterdam-Noordzeekanaal op basis van het Loodsplichtbesluit 1985, de functie van Rijkshavenmeester Westerschelde wordt bezet door de hoofdingenieur-directeur Rijkswaterstaat, directie Zeeland. De Rotterdamse aanstelling berust op een ministerieel convenant uit 2003, in afwachting van een aanpassing van de Scheepvaartverkeerswet. Aangezien de Raad alleen bevoegd is de autoriteit (lees: de minister) heraldisch te adviseren, die de rijkshavenmeester aanstelt, ziet hij op dit moment geen taak weggelegd. Niettemin beoordeelde de Raad het voorgelegde ontwerpembleem in schildvorm positief en gaf bij voorbaat enkele algemene aanwijzingen. Zo stelde de Raad voor, gezien het belang van de functie en het voorkomen op meerdere plaatsen in het land, om een rijkselement op te nemen dat ook voor andere rijkshavenmeesters kan gelden. In navolging van de heraldische traditie bij basilekwapens zou gedacht kunnen worden aan een (vierendel)deling van het embleem, waarbij het Rijkswapen standaard in het eerste kwartier wordt geplaatst en (een belang-

rijk symbool uit) het locale wapen in het vierde. De overgebleven kwartieren zijn dan vervolgens bestemd voor kenmerkende symbolen als stuurrad en anker in onopvallende kleuren vanwege hun neutrale positie en betekenis.

In de loop van het verslagjaar gaf de directeur van het havenbedrijf informeel te kennen dat de positieve benadering van de Raad zeer op prijs was gesteld en dat de voorgestelde vormgeving bij de fungerend rijkshavenmeester in de smaak was gevallen, maar dat zijn rijksbenoeming nog niet had plaatsgevonden.

Vlaggen

In het verslagjaar verzochten 1 (1) gemeente en 1 (0) basiliek aan de Raad advies inzake een te voeren vlag.

Bij brief van 23 juli verzocht de burgemeester van de nieuwe gemeente **Eijsden-Margraten** de Raad om advies inzake een ontwerp voor een gemeentevlag van de hand van de heer R. Vroomen van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap. Het ontwerp van zijn hand voor een nieuw gemeentewapen was daarbij het uitgangspunt. Alvorens advies uit te brengen, wachtte de Raad – zoals te doen gebruikelijk – eerst de vaststelling bij koninklijk besluit van het nieuwe gemeentewapen af (zie hierna onder ‘Wapenverleningen 2012’). In zijn advies van 20 november deelde de Raad aan het College van Burgemeester en Wethouders van Eijsden-Margraten mee, dat hij zich kon vinden in de nieuwe ontwerpflag die het gemeentewapen volgde en daardoor heraldisch en esthetisch evenwichtig was. De Raad deed ten slotte nog de suggestie om het heraldische zilver (en goud) in de ontwerptekening te vervangen door respectievelijk wit en geel aangezien in de vlaggenkunde, ander dan in de heraldiek, deze zogenaamde metalen niet voorkomen.

De vlag, die bij gemeenteraadsbesluit zou worden vastgesteld, kan omschreven worden als volgt: *Door een gevierendeeld kruis gevierendeeld over een derde van de vlaglengte van wit en zwart, het kruis bovenaan de broekzijde en onderaan de vluchtzijde knoestig van rood en onderaan de broekzijde en bovenaan de vluchtzijde getand van geel, met aan de broekzijde boven een rode bol en onder een witte merlet.*

Bij brief van 2 mei 2012 vroeg het bestuur van de **R.K. Parochie van Sint Nicolaas te Amsterdam** de Raad om advies over een wapen en vlag voor de Sint Nicolaaskerk aldaar in verband met de ophanden zijn pauselijke verheffing tot basiliek. De Raad adviseerde het vlagontwerp aan te passen aan het wapenontwerp, maar met de vaststelling daarvan niet vooruit te lopen op het gevraagde wapenbesluit (zie hiervóór onder ‘Wapens’).

VERSLAG VAN DE SECRETARIE

Secretaris en medewerkers

De secretaris promoveerde op 5 december bij professor dr. G.R. de Groot, hoogleraar rechtsvergelijking en internationaal privaatrecht te Maastricht, Hasselt en Aruba, tot doctor aan de Universiteit Maastricht op het proefschrift *Nederlands adelsrecht. Wettelijke adeldom als historisch gegroeid instituut*. De openbare verdediging werd bijgewoond door vertegenwoordigers van de Nederlandse adel, het Ministerie van BZK, genealogische en heraldische verenigingen, familie, vrienden, kennissen en collega's. Ook de receptie in de refet van het universiteitsgebouw op de Minderbroedersberg bij het Vrijthof werd druk bezocht. Aan het promotiediner in de witte stuczaal van 'La Bonbonnière', Achter de Comedie bij het O.L.Vrouwplein, zaten de voorzitter en leden van de Raad, hoogleraren uit de beoordelingscommissie, familieleden en collega's met partners aan.

De wetenschappelijk medewerker vorderde in het verslagjaar met zijn verificatie van alle adelsverleningen in het kader van de jubileumuitgave *Wapenregister van de Nederlandse adel*, dat ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Hoge Raad van Adel in 2014 zal verschijnen. Hij neemt voorts deel aan een alba amicorumproject van de Radboud Universiteit in Nijmegen, waarbij ook de collectie van de Raad is betrokken.

De eerste medewerker hield op 28 september tijdens het XXXth International Congress of Genealogical and Heraldic Sciences in Maastricht een voordracht getiteld 'A gateway to nobility? Civil coats of arms in the armorials of the Supreme Council of Nobility' (zie zijn publicatie hieronder). Hij en de tweede medewerker werden voortdurend betrokken bij de verschillende projecten die de Raad in het verslagjaar onder handen had.

Publicaties

De dissertatie van de secretaris *Nederlands adelsrecht. Wettelijke adeldom als historisch gegroeid instituut* zag het licht in twee reeksen (Adelsgeschiedenis 11 en Werken van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde 19). Doordat de redactie en vormgeving binnenshuis plaatsvond, kon de kostprijs aanzienlijk worden beperkt. De publicatie kwam tot stand voor rekening en risico van de Stichting De Nederlandse Leeuw met een financiële bijdrage uit het budget van de Raad. De betrekkelijk grote oplage werd gedrukt en gebonden bij Wilco bv in Amersfoort.

De wetenschappelijk medewerker publiceerde zijn artikel 'Adel tijdens Opstand en Republiek. Enkele historiografische opmerkingen' in *Virtus. Jaarboek voor adelsgeschiedenis* 19 (2012). Hij trad op als mederedacteur van een liber amicorum ter gelegenheid van het afscheid van jonkheer Arnold Gevers als archivaris bij het Historisch Centrum Overijssel te Zwolle. Onder de titel *Adel en heraldiek in de Nederlanden. Adellijke identiteit en representatie* (Hilversum 2012) verscheen deze bundel opstellen in de reeksen Adelsgeschiedenis 10 en Werken van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde 18. Hieraan droegen ook de secretaris en de eerste medewerker bij met achtereenvolgens het artikel 'Verheffing om verdiensten aan den staat bewezen. Het geslacht Gevers, zijn adeldom en heraldiek' en de congresvoordracht 'Voorportaal van adeldom? De Hoge Raad van Adel en burgerwapens in Nederland'.

Handschriftcollecties

De collecties van de Raad konden worden aangevuld met de volgende aanwinsten.

Op 28 maart schonk jonkheer mr. J.F.Th. van Valkenburg uit de nalatenschap van wijlen zijn vader, destijds voorzitter van de Raad, een aantal stukken ter completering van diens gedeponeerde archief en negen handschriftdeeltjes ‘Commentaar op Nederland’s Adelsboek’ van de genealog W.J.J.C. Bijleveld (1949).

Op 12 april kon de collectie van W. Geering (1919-1984) aangevuld worden met manuscript-genealogieën van adellijke geslachten, die door zijn dochter uit de nalatenschap van haar moeder werden geschenken.

Op 15 mei gaf Marc van der Linden te Amsterdam het adelsdiploma van Ralph Dundas Tindal uit 1815, dat hij op een veiling te Diemen d.d. 10 april 2012 had gesigneerd en waaraan veel mediapubliciteit was gegeven, in bewaring aangezien in het Raadarchief een kopiediploma ontbrak.

Aan het eind van het jaar stelde de voorzitter een band met kwartierstaten van leden van de Ridderschap van Veluwe over 1680-1762 beschikbaar, dat toegeschreven kan worden aan Coenraad Jan van Zuylen van Nievelt (1716-1767), waarvan reeds handschriften in de collectie van de Raad aanwezig zijn.

Gedurende het verslagjaar bereikten de Raad nog enkele aanvullingen vanuit de familie bij de collectie en de (gedeponeerde) archieven Beelaerts van Blokland en Hoeufft. Via het Nationaal Archief kwamen enkele stukken van G.C.D. baron van Hardenbroek, lid van de Raad van 1956-1960, naar de Raad toe.

Op 24 april kocht de Raad twee schilderijen aan die betrekking hebben op een lid van het adellijke geslacht Wittert van Hoogland en die afkomstig zijn uit familiebezit. Het betreft een portret (doek, 70 x 50 cm.) van de genealog en heraldicus Everardus Bonifacius François Frederik baron Wittert van Hoogland (1875-1959), gemerkt ‘Horuyansky 1924’, en een wapenbord Wittert-Snouckaert, gemerkt ‘J.E. van Leeuwen 1912’. Van Leeuwen was indertijd wapentekenaar van de Hoge Raad van Adel. Een twaalftal publicaties van baron Wittert van Hoogland, merendeels van politieke aard, kreeg de Raad van diens achterkleinzoon ten geschenke ten behoeve van de bibliotheek.

Op 12 juni kon de Raad, dankzij een genereuze bijdrage van de Stichting Fonds A.H. Martens van Sevenhoven, een paar zeldzame adelsdiploma’s aankopen bij Antiquariaat A.G. van der Steur te Haarlem. Het betreft het diploma van keizer Napoleon voor Willem Philip Barnaart d.d. Parijs 25 nov. 1813, uitgevaardigd vijf dagen na de Nederlandse onafhankelijkheidsverklaring en vijf dagen vóór de aankomst van de prins van Oranje in Scheveningen. Het tweede diploma is van koning Frederik VI van Denemarken voor Rutger Bangeman Huijgens uit 1828, dat in fluweel is ingebonden. Tot deze aankoop behoorden ook een Wapenboekje van voornamelijk Utrechtse geslachten dat toegeschreven kon worden aan Joost van Atteveld, het door hem gesigneerde alliantiewapen Pronckert en Luyda en een ontbrekende bladzijde uit een eerder geschenken kwartierwapenboek van zijn hand (folio 33: Brederode).

Beheer en restauratie

Meubelrestaurator Michiel de Vlam te Scheveningen restaureerde met toestemming van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed het zitameublement uit de Raadzaal, bestaande uit een voorzittersstoel, een secretarisstoel (beide met in de kap het Rijkswapen) en zeven fauteuils. De meubels zijn afkomstig uit de kleine raadkamer van de Hoge Raad der Nederlanden, destijds aan het Plein, en vervaardigd in wengéhout naar ontwerp van A.A. van Hemert (Firma Schaik & Berghuis). Bij het herstel van de veren zittingen kon de originele geweven stoffering behouden worden.

Mevrouw J. de Roy van Zuydewijn voerde verspreid over het verslagjaar kleine restauratiewerkzaamheden uit. Drie zestiende-eeuwse alba amicorum van Johanna Bentinck uit de collectie Van Spaen (inv. nr. 87) werden in verband met onderstaande bruikleengeving door haar gerestaureerd en door de tweede medewerker gedigitaliseerd.

Na onderhandelingen met Sharp Benelux b.v. werd onder gunstiger voorwaarden een nieuw leasecontract voor scan- en kopieermachines afgesloten; op 20 juli werden de nieuwe machines geïnstalleerd.

Boekbinderij Van Dijk v.o.f. te 's-Gravenhage bond 27 (17) jaargangen van tijdschriften in. Homij b.v. herstelde en reviseerde in opdracht van de Riksgebouwendienst de gedeeltelijk defecte luchtverversingsinstallatie in de archiefruimte en bibliotheek.

Externe dienstverlening

Ten behoeve van het televisieprogramma 'De Gouden Eeuw' (VPRO) gaf de Raad op 29 maart gedurende een dag een album amicorum van Johanna Bentinck (1583) in bruikleen aan de Koninklijke Bibliotheek, waar de opnamen van NTR-producties plaatsvonden voor een aflevering over jongerencultuur.

Op 7 mei zond het actualiteitenprogramma 'Eén vandaag' (AVRO) een item uit over adelscultuur naar aanleiding van het verschijnen van het boek *Hoog geboren* van Ileen Montijn. Hier toe waren onder meer opnamen gemaakt in het archief van de Raad en vond een kort interview met de secretaris plaats.

Correspondentie en bezoekers

Tijdens de verslagperiode zijn 868 (898) brieven, merendeels via e-mail, ingekomen en/of uitgegaan. Deze brieven hebben betrekking op de volgende onderwerpen: 246 (257) zaken van algemene en huishoudelijke aard, 118 (121) adelszaken, waaronder ridderlijke orden, 136 (142) genealogie, 218 (229) heraldiek, waaronder wapenverleningen aan publiekrechtelijke lichamen en krijgsmachtonderdelen, 38 (39) vlaggen, 82 (79) filiatieregister, 24 (25) burgerlijke stand en 6 (6) naamsveranderingen.

Er werden 160 (152) bezoeken aan de studiezaal geregistreerd.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 4 april 2013.

(w.g.) C.O.A. Schimmelpenninck van der Oije, voorzitter

(w.g.) E.J. Wolleswinkel, secretaris

EIJSDEN-MARGRATEN

Bij Wet van 4 juni 2010 (*Stb.* 272) zijn de gemeenten Eijsden en Margraten met ingang van 1 januari 2011 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Eijsden-Margraten.

Bij Koninklijk Besluit van 13 september 1939, nr. 21, werd aan de gemeente Margraten een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *In sabel een getand kruis van goud, in ieder kwartier vergezeld van een merlet van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

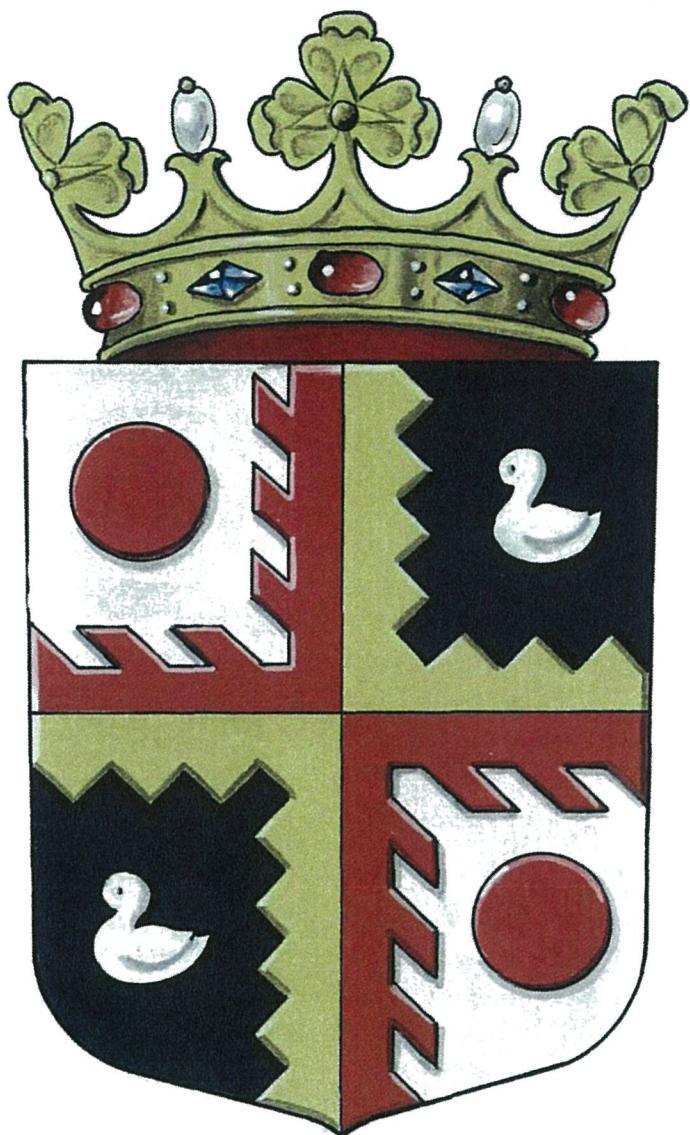
Bij Koninklijk Besluit van 16 juli 1983, nr. 4, werd aan de gemeente Eijsden een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Gedeeld; I in zilver een knoestig schuinkruis van keel; II in goud een dubbele adelaar van sabel, gebekt, getongd en gepoot van keel, met op de borst een schildje van goud, beladen met drie ballen van keel; in een schildvoet van keel een ingebogen punt van goudhermelijn. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Bij brief van 8 juli 2011 vroeg het College van Burgemeester en Wethouders van Eijsden-Margraten advies aan de Raad inzake een nieuw gemeentewapen. In zijn advies van 22 augustus 2011 kon de Raad een eind meegaan met het heraldisch fraaie ontwerp van de heer Vroomen van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap, die bewust had gekozen voor de belangrijkste elementen uit de wapens van Eijsden (1983) en Margraten (1939) en niet voor een geheel nieuw gemeentewapen. De Raad had moeite met de combinatie van een gecompliceerde schilddeling (de bijzondere kruisen) en de tamelijk willekeurig gekozen wapenfiguren waarmee de kwartieren werden beladen. Het advies om de bollen en merletten weg te laten, viel niet in goede aarde aangezien burgemeester en wethouders zich niet meer herkenden in dit naar hun mening te steriele ontwerp. Op uitnodiging maakte de Raad nog een alternatief ontwerp (Gedeeld; I in zilver een knoestig schuinkruis van keel; II in sabel een getand kruis van goud), dat bij brief van 21 oktober werd toegezonden, maar evenmin op instemming kon rekenen (zie het jaarverslag over 2011).

Toen in de loop van het verslagjaar nog een vierde ontwerp vanuit de secretarie van de gemeente dreigde te worden aangeboden, dat echter niet aan de heraldische regels bleek te voldoen, nam de heer Vroomen het initiatief om de keuze tot de drie bovengenoemde ontwerpen te beperken. De Raad zag daarbij af van zijn aanvankelijke heraldische bezwaren in de overtuiging dat locale herkenning in een bepaald ontwerp niet onbelangrijk is bij de vaststelling van een gemeentewapen. Dit bood het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Eijsden-Margraten de opening om terug te keren naar het oorspronkelijke ontwerp, waarnaar een sterke voorkeur bleef uitgaan. Met goedkeuring van het presidium, bestaande uit de fractievoorzitters van de gemeenteraad, verzocht het College bij brief van 14 augustus 2012 de koningin de nieuwe gemeente een wapen te verlenen conform het eerste ontwerp.

Bij Koninklijk Besluit van 14 september 2012, nr. 12.002124, is aan de gemeente Eijsden-Margraten een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt:

Gevierendeeld door een gevierendeeld kruis; I en IV in zilver knoestig van keel en vergezeld van een bol van keel; II en III in sabel getand van goud en vergezeld van een merlet van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Gemeente

EIJSDEN-MARGRATEN

L.

K.B. 14 september 2012 Gevierendeeld door een gevierendeeld kruis; I en IV in zilver knoestig van keel en vergezeld van een bol van keel; II en III in sabel getand van goud en vergezeld van een merlet van zilver. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.
no: 12.002124

's-GRAVENHAGE (wapenvermeerdering)

Voor de gemeente 's-Gravenhage werd bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 24 juli 1816 een wapen bevestigd, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *Van goud, beladen met een ooievaar in deszelfs natuurlijke kleur, houdende in deszelfs bek een paling. Het schild gedekt met eene kroon van goud, waarop dertien paarlen, en vastgehouden door twee leeuwen van goud.*

Bij Koninklijk Besluit van 19 oktober 1954, nr. 21, is het wapen van de gemeente 's-Gravenhage opnieuw bevestigd met de aangepaste beschrijving: *In goud een stappende ooievaar van natuurlijke kleur, houdend in deszelfs bek een paling van sabel. Het schild gedekt met een antieke gravenkroon en gehouden door twee omziende leeuwen van goud.*

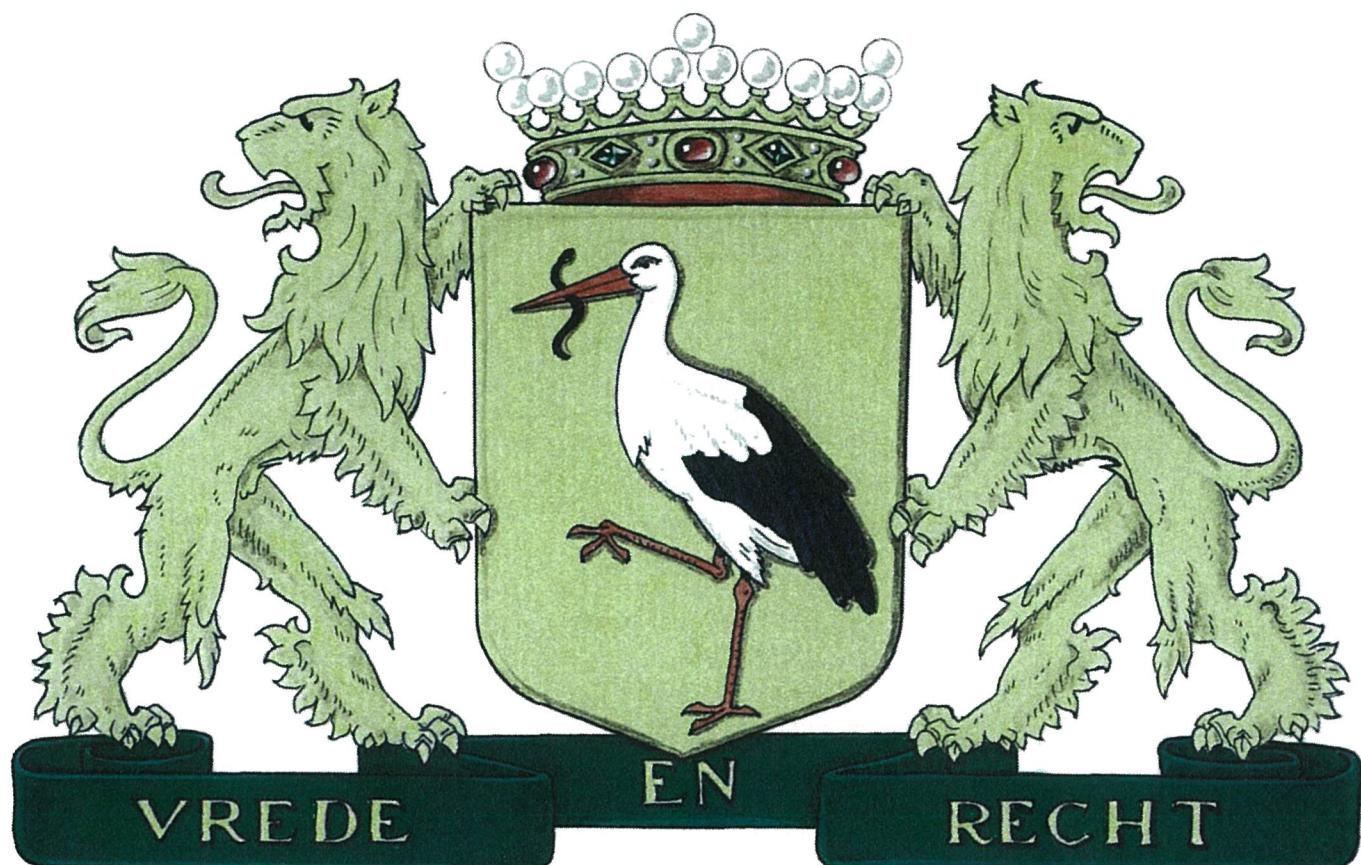
Het verzoek van het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente 's-Gravenhage van 2 april 2011 om de wapenspreuk VREDE EN RECHT aan het gemeentewapen te mogen toevoegen om zichtbaar te maken dat de stad en haar inwoners zich al meer dan honderd jaar inspannen voor het bevorderen van de internationale rechtsorde, heeft de Raad in zijn advies van 12 april 2011 in principe positief beoordeeld. De positie van Den Haag als stad van recht, veiligheid en vrede vindt zijn oorsprong in bijzondere historische omstandigheden, waaronder de wereldvredesconferenties van 1899 en 1907, de opening van het Vredespaleis en de vestiging van instellingen als het Hof van Arbitrage, het Internationaal Gerechtshof van de Verenigde Naties en het Internationaal Strafhof. Volgens de Raad rechtvaardigen deze wapenfeiten, die een periode van meer dan een eeuw beslaan en die indrukwekkend en overtuigend zijn, de uitzondering die volgens artikel 7 ('bijzondere historische omstandigheden') van de 'Richtlijnen van de minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977 betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen' kan worden gemaakt.

Het drietal opmerkingen dat de Raad bij zijn beoordeling van het verzoek maakte (zie het jaarverslag over 2011), zijn in een oriënterend gesprek van de voorzitter en secretaris van de Raad met burgemeester Van Aartsen op 2 februari 2012 uitgebreid aan de orde gekomen. De burgemeester had begrip voor de internationale taal (Latijn) die de Raad met betrekking tot de wapenspreuk voorstond, maar kon niet instaan voor de politieke haalbaarheid binnen de gemeenteraad. Over de voorgestelde volgorde – eerst ‘vrede’ en dan ‘recht’ – was hij duidelijk: een aantal jaren geleden had het gemeentebestuur definitief besloten deze volgorde in de toekomst aan te houden en de derde kwalificatie ‘veiligheid’ voortaan uit de slogan weg te laten waardoor deze aan kracht zou winnen. Hij stemde in met de aanpassing op detail van de beschrijving van het bestaande gemeentewapen en het benoemen van (de kleur van) het lint. De aangevraagde wapenvermeerdering leek ook hem het aangewezen moment om het ouderwetse woordgebruik in navolging van de herziening van 1954 waar nodig aan te passen.

In zijn vergadering van 25 april 2012 kwam de Raad tegemoet aan de wensen van de burgemeester en de door hem geconsulteerde fractievoorzitters in de gemeenteraad ten aanzien van een wapenspreuk in het Nederlands. Als precedent werd gewezen op de naoorlogse wapenspreuken van Amsterdam en Rotterdam, die door koningin Wilhelmina in het Nederlands waren toegekend.

Nog dezelfde dag bracht de Raad positief advies uit aan de minister van BZK.

Bij Koninklijk Besluit van 9 mei 2012, nr. 12.000628, is aan de gemeente 's-Gravenhage het volgende wapen verleend: *In goud een stappende ooievaar van natuurlijke kleur, houdend in de bek een paling van sabel. Het schild gedekt met een antieke gravenkroon en gehouden door twee omziende leeuwen van goud. Wapenspreuk: VREDE EN RECHT in Latijnse letters van goud op een lint van sinopel.*

Gemeente

K.B. 9 mei 2012
no: 12.000628

's-GRAVENHAGE

In goud een stappende ooievaar van natuurlijke kleur, houdend in de bek een paling van sabel.
Het schild gedekt met een antieke gravenkroon en gehouden door twee omziende leeuwen van goud.
Wapenspreuk: VREDE EN RECHT in Latijnse letters van goud op een lint van sinopel".

Diploma
21 mei 2012

Z.H.

HOLLANDS KROON

Bij Wet van 15 september 2011 (*Stb.* 415) zijn de gemeenten Anna Paulowna, Niedorp, Wieringen en Wieringermeer per 1 januari 2012 samengevoegd in de nieuwe gemeente Hollands Kroon. Voor deze gemeenten werden de volgende wapens vastgesteld.

Bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 26 juni 1816 werd voor de gemeente Wieringen een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt: *Midden door gedeeld; het bovenste van lazuur, waarop een W ter weerskanten vastgehouden door een klimmende leeuw, alles van goud; het ondersten mede van lazuur, waarop twee zwemmende rotganzen van goud.*

Bij Koninklijk Besluit van 24 mei 1872, nr. 15, werd aan de gemeente Anna Paulowna een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *Een schild, zamengesteld uit drie fascen; de bovenste van lazuur met drie zespuntige sterren van goud; de middelste van sinopel; de onderste van zilver met drie golvende fascen van lazuur; in den bovenregisterhoek van het schild een vrykwartier van zilver, bevattende den gekroonden Russischen adelaar van sabel, hebende op de borst de gouden letters A.P.; tot schildhouder ter linkerzijde een leeuw van natuurlijke kleur.*

Bij Koninklijk Besluit van 14 juli 1954, nr. 27, is aan de gemeente Wieringermeer is een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *Schuin gevieren deeld; I in azuur een lelie van zilver; II in goud een zwemmende zeevis van azuur, gevind en gestaart van keel, boven en beneden vergezeld van een vierarmige zeester van hetzelfde; III in goud een omgewende, zwemmende zeevis van azuur, gevind en gestaart van keel, boven en beneden vergezeld van een vierarmige zeester van hetzelfde; IV in azuur een springende granaat van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen en ter weerszijden gehouden door een zeemeermin in natuurlijke kleur, met de vrije hand de staart vasthoudend.* Bij Koninklijk Besluit van 30 oktober 1990, nr. 90.021707, werd aan de gemeente Niedorp een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *In tegen-goudhermelijn drie omgekeerde zwaarden van zilver naast elkaar, met gevesten van goud en over alles heen een dwarsbalk, schuin spitsgeruit van zilver en azuur; in een hartschild van goud een onthoofde leeuw van keel, genageld van azuur, bloedend uit drie spuitende slagaderen. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

De naam van de nieuwe gemeente is overgenomen van het waterschap Hollands Kroon, dat van 1994 tot 2003 heeft bestaan. Al voordat de fusie werd gerealiseerd, verzocht de Stuurgroep aan de Raad om twee wapens te ontwerpen, waaruit de nieuwe gemeenteraad van Hollands Kroon een keuze zou kunnen maken. In zijn vergadering van 1 maart 2012 koos deze gemeenteraad voor het tweede door de Raad in zijn advies van 18 november 2011 voorgestelde ontwerp, te weten een volledig nieuw wapen, dat vooral gebaseerd was op de naam van de nieuwe gemeente. Het ontwerp combineerde de Hollandse leeuw uit het vervallen wapen van het waterschap Hollands Kroon met de koninklijke kroon, die vanwege het gouden veld rood gevoerd diende te zijn (zie het jaarverslag over 2011).

Het gemeentebestuur kwam tot de conclusie dat de wapens van de vier fusiegemeenten te zeer van elkaar verschilden om tot een gemeenschappelijk ontwerp te komen. Om die reden stelde het evenmin prijs op de schildhoudende zeemeerminnen van het wapen van Wieringermeer als schildhouders voor het nieuwe wapen, waar de gemeente zonder meer recht op had.

Bij Koninklijk Besluit van 9 mei 2012, nr. 12.000596, is aan de gemeente Hollands Kroon een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt:

In goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur en gekroond met een koninklijke kroon, gevoerd van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Gemeente

HOLLANDS KROON

NH

K.B. 9 mei 2012
no: 12.000596

In goud een leeuw van keel, getongd en genageld van azuur en gekroond met een koninklijke kroon, gevoerd van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels".

Diploma
6 juni 2012

NEDER-BETUWE (nieuwe naam)

Bij KB van 1 maart 1924, nr. 7, werd aan de gemeente Dodewaard een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *In zilver een vriekwartier van azuur, bezaaid met staande blokjes van goud en beladen met een gouden leeuw, getongd en genageld van keel; het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parelpunten.*

Bij KB van 13 dec. 1950, nr. 30, werd aan de gemeente Echteld een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *In zilver, bezaaid met staande blokjes van azuur, een leeuw van keel, gekroond met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Bij KB van 31 jan. 1959, nr. 7, werd aan de gemeente Kesteren een wapen verleend, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *Gevierendeeld; I in azuur een dubbelnap van goud; II in sinnenpel een zwaan van zilver, gebekt van keel, zwemmend op een donkergescheduwde water van de eerste kleur; III in goud een aanzindende wolfskop van keel; IV in azuur een dubbelstaartige gekroonde leeuw van goud, getongd en geklauwd van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Met ingang van 1 januari 2002 werden de gemeenten Dodewaard, Echteld en Kesteren samengevoegd tot de nieuwe gemeente Kesteren. Bij Koninklijk Besluit van 6 mei 2002, nr. 01.005932, werd aan deze nieuwe gemeente het volgende wapen verleend:

Gevierendeeld; I in azuur, bezaaid met blokjes van goud, een omgewende leeuw van hetzelfde, getongd en genageld van keel; II in zilver, bezaaid met blokjes van azuur, een leeuw van keel, gekroond van goud; III in goud een half naar links gewende wolfskop en -hals van keel; IV in azuur een dubbelnap van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

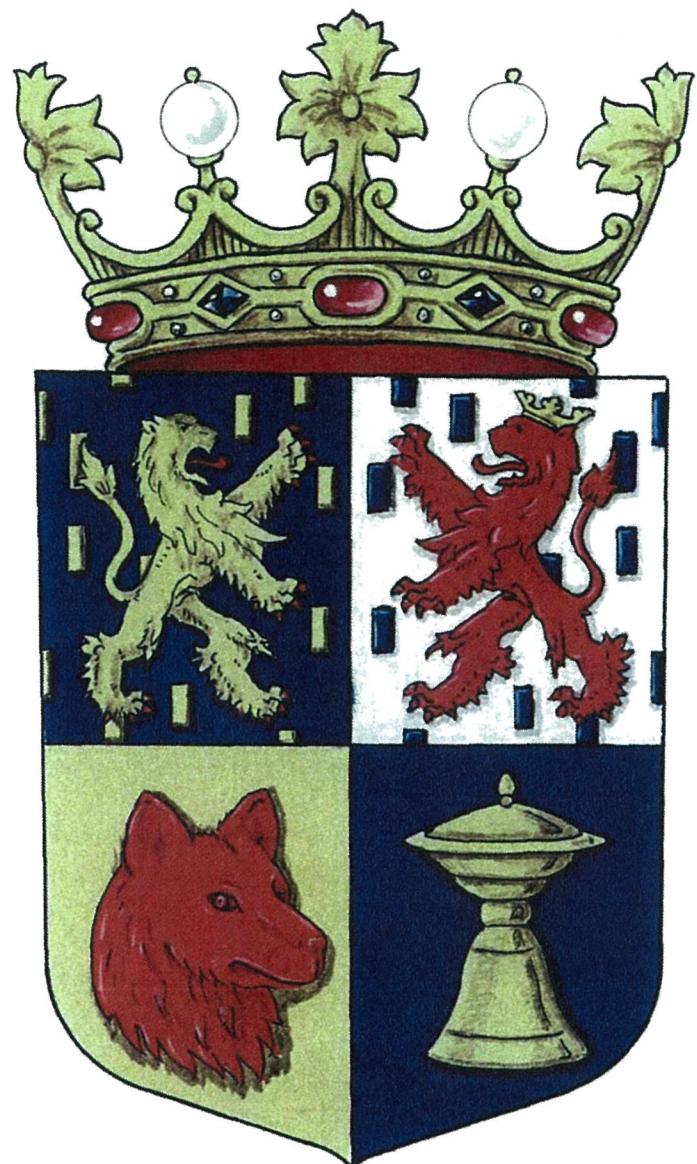
In dit wapen komen symbolen terug uit de vervallen wapens van de opgeheven gemeenten, te weten in het eerste kwartier Gelre (uit het vriekwartier van Dodewaard), in het tweede kwartier Wijhe (een uitgestorven geslacht te Echteld) en in het derde en vierde kwartier de hoge heerlijkheid Wolfswaard en het schenkambt van de Schenkhof (beide vallende onder de voormalige gemeente Kesteren).

De nieuwe gemeente Kesteren heeft maar kort bestaan, namelijk van 1 januari 2002 tot 1 april 2003. Per laatstgenoemde datum werd op grond van een gemeenteraadsbesluit de naam Kesteren gewijzigd in Neder-Betuwe, waarmee formeel het wapen van de nieuwe gemeente alweer was vervallen. Een nieuwe gemeente kan immers geen wapen van een voormalige gemeente voeren zonder een daartoe strekkend besluit. Deze situatie was tamelijk uniek en heeft ook bestaan bij de nieuwe gemeente Moerhuizen (1991), die in 1992 weer Zevenhuizen-Moerkapelle ging heten. Uiteindelijk heeft de fusie met de nieuwe gemeente Zuidplas per 1 januari 2010 aan deze formeel wapenloze periode een einde gemaakt.

De nieuwe gemeente Neder-Betuwe heeft bijna tien jaar geen officieel gemeentewapen kunnen voeren, maar verzocht Hare Majesteit de Koningin bij brief van 17 januari 2012 het aan Kesteren verleende wapen uit 2002 te bevestigen voor de nieuwe gemeente Neder-Betuwe.

Bij Koninklijk Besluit van 2 april 2012, nr. 12.000082, is voor de gemeente Neder-Betuwe een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt als volgt:

Gevierendeeld; I in azuur, bezaaid met blokjes van goud, een omgewende leeuw van hetzelfde, getongd en genageld van keel; II in zilver, bezaaid met blokjes van azuur, een leeuw van keel, gekroond van goud; III in goud een half naar links gewende wolfskop en -hals van keel; IV in azuur een dubbelnap van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

Gemeente

NEDER-BETUWE

G

K.B. 2 april 2012
nr: 12.000082

Gevierendeeld; I in azuur, bezaaid met blokjes van goud, een omgewende leeuw van hetzelfde, getongd en genageld van keel; II in zilver, bezaaid met blokjes van ozuur, een leeuw van keel, gekroond van goud; III in goud een half naar links gewende wolfskop en -hals van keel; IV in azuur een dubbelnap van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

STICHTSE VECHT

Bij Wet van 7 juli 2010 (*Stb.* 317) zijn de gemeenten Breukelen, Loenen en Maarssen per 1 januari 2011 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Stichtse Vecht.

Bij Koninklijk Besluit van 21 juli 1949, nr. 44, werd voor de gemeente Breukelen een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Gevierendeeld; I en IV van goud, beladen met een dwarsbalk van keel; II en III gedwarsbalkt van goud en azuur van zes stukken; de gouden dwarsbalken beladen met negen St. Andrieskruisen van azuur, staande 4:3:2. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen.*

Bij Koninklijk Besluit van 3 juli 1950, nr. 10, werd voor de gemeente Maarssen een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *In keel zes gouden leliën, geplaatst 3:2:1; in een hartschild van azuur drie gouden ruiten, staande 2 en 1. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee paarlen en ter weerszijden gehouden door een leeuw in natuurlijke kleuren.*

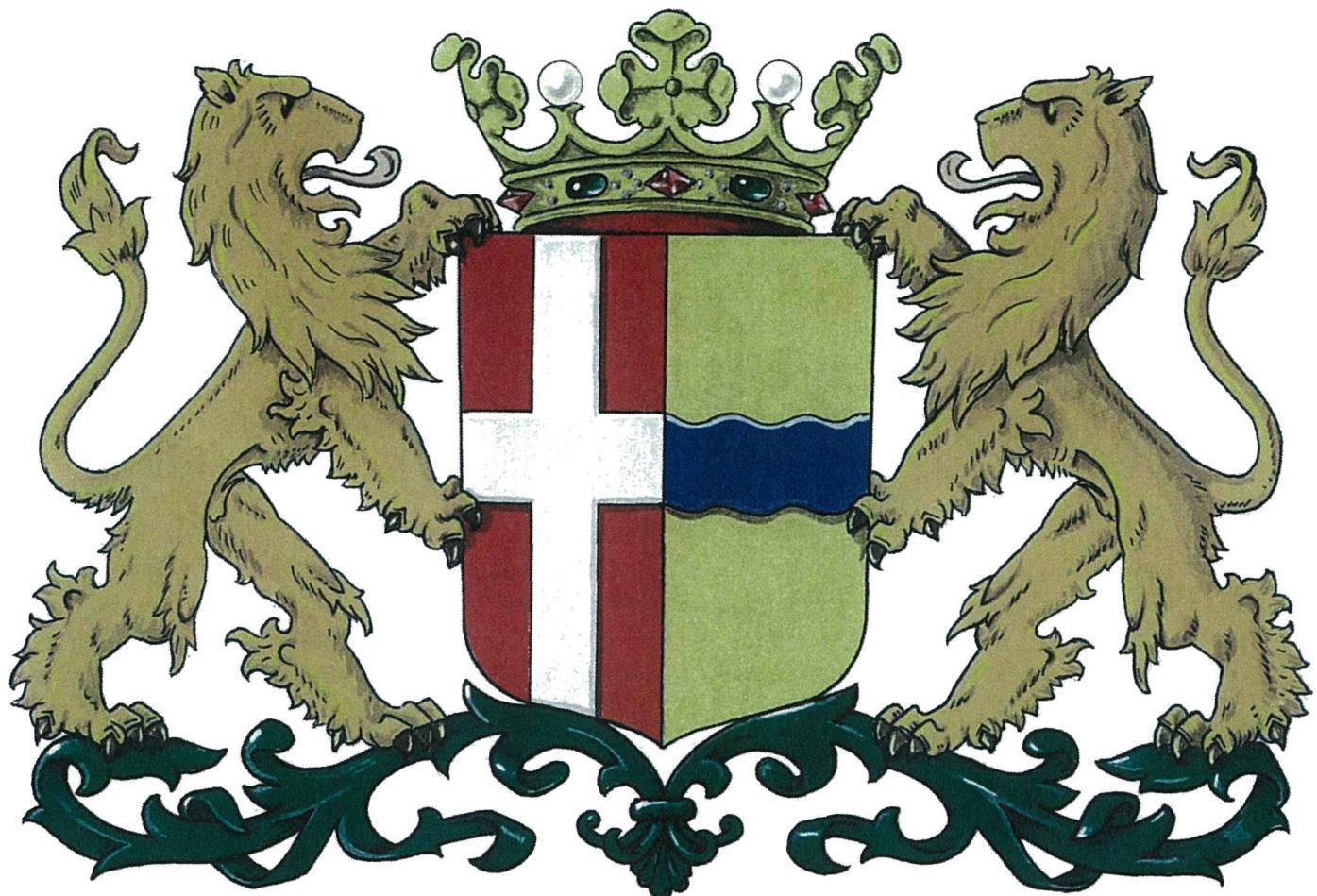
Bij Koninklijk Besluit van 20 april 1972, nr. 11, werd aan de gemeente Loenen een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Gewelfd doorsneden; I in zilver een kerk tussen twee gekanteerde torens, die ter rechterzijde gedekt, die ter linkerzijde van drie verdiepingen, alles van keel, verlicht van sabel, de daken van azuur en boven vergezeld van een schildje van keel met een kruis van zilver; II in azuur een beeld van de heilige Martinus te paard, zijn mantel doorsnijdend voor een hem volgende, op een kruk steunende bedelaar, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

In een brief van 29 juli 2010 verzocht de Stuurgroep Herindeling gemeenten Maarssen, Breukelen en Loenen aan de Raad om uitwerking van twee ontwerpen voor het gemeentewapen van de toen nog te vormen gemeente Stichtse Vecht, waarin de genoemde gemeenten per 1 januari 2011 opgingen. De gedachte ging daarbij uit naar een traditioneel wapenontwerp, dat gebruik maakte van bestaande heraldische elementen, en een geheel nieuw modern ontwerp op basis van historische elementen (zie het jaarverslag over 2010).

Het op 23 november 2010 uitgebrachte advies van de Raad werd, alvorens de nieuwe gemeenteraad een besluit zou nemen, voorgelegd aan de drie historische verenigingen, die binnen de nieuwe gemeente actief zijn. Deze spraken hun voorkeur uit voor het ontwerp, waarin het Stichtse wapenschildje in het schildhoofd van het wapen van Loenen symbool staat voor de naam van de nieuwe gemeente. Gekozen werd voor een zogenaamd sprekend wapen. In dit wapenontwerp wordt het Stichtse kruis in zijn oorspronkelijke vorm (zilver op rood) volledig opgenomen als de (heraldische) rechterhelft van het schild. De rivier de Vecht, waaraan alle gemeenten vanouds liggen, is als golvende dwarsbalk terug te vinden in de (heraldische) linkerhelft van het wapen, terwijl de kleurstelling (goud en blauw) uit de wapens van Maarssen en Breukelen afkomstig is.

Het officiële verzoek tot verlening van een gemeentewapen ondervond enige vertraging omdat de stuurgroep er voor had gekozen eerst een huisstijl voor de nieuwe gemeente te ontwikkelen, waarin het nieuwe gemeentewapen moest passen en in een later stadium aan kon worden toegevoegd.

Bij Koninklijk Besluit van 17 augustus 2012, nr. 12.001465, is aan de gemeente Stichtse Vecht een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt:
Gedeeld; I in keel een kruis van zilver; II in goud een golvende dwarsbalk van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden door twee leeuwen van natuurlijke kleur.

Gemeente

STICHTSE VECHT

U

K.B.17augustus 2012
no:12.001465

Gedeeld; I in keel een kruis van zilver; II in goud een golvende dwarsbalk van azuur. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels en gehouden door twee leeuwen van natuurlijke kleur.

SÚDWEST-FRYSLÂN

Bij Wet van 7 juli 2010 (*Stb.* 305) werden de gemeenten Bolsward, Nijefurd, Sneek, Wûnseradiel en Wymbritseradiel per 1 januari 2011 samengevoegd tot de nieuwe gemeente Súdwest Fryslân (met ingang van 1 juli 2012: Súdwest-Fryslân).

Bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 25 maart 1818 werd voor de gemeente Sneek een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *In de lengte doorsneden; de regterhelft van goud, beladen met een halve zwarte arend; de linkerhelft zwart, beladen met 3 goude kronen paalsgewijze geplaatst. Het schild gedekt met een goude kroon en vastgehouden ter regter door een wilde man en ter linker door een klimmende leeuw.*

Bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 25 maart 1818 werd voor de gemeente Wonseradeel (naamswijziging 1987: Wûnseradiel) een wapen bevestigd, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Van lazuur, beladen met een hert in natuurlijke kleur op een groene grond. Het schild gedekt met een kroon van goud.*

Bij Koninklijk Besluit van 30 december 1955, nr. 15, werd aan de gemeente Bolsward een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *In goud een dubbele adelaar van sabel, gebekt, getongd en gepoot van keel. Het schild gedekt met een keizerskroon van goud, gevoerd van keel, en gehouden door twee omziende leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.*

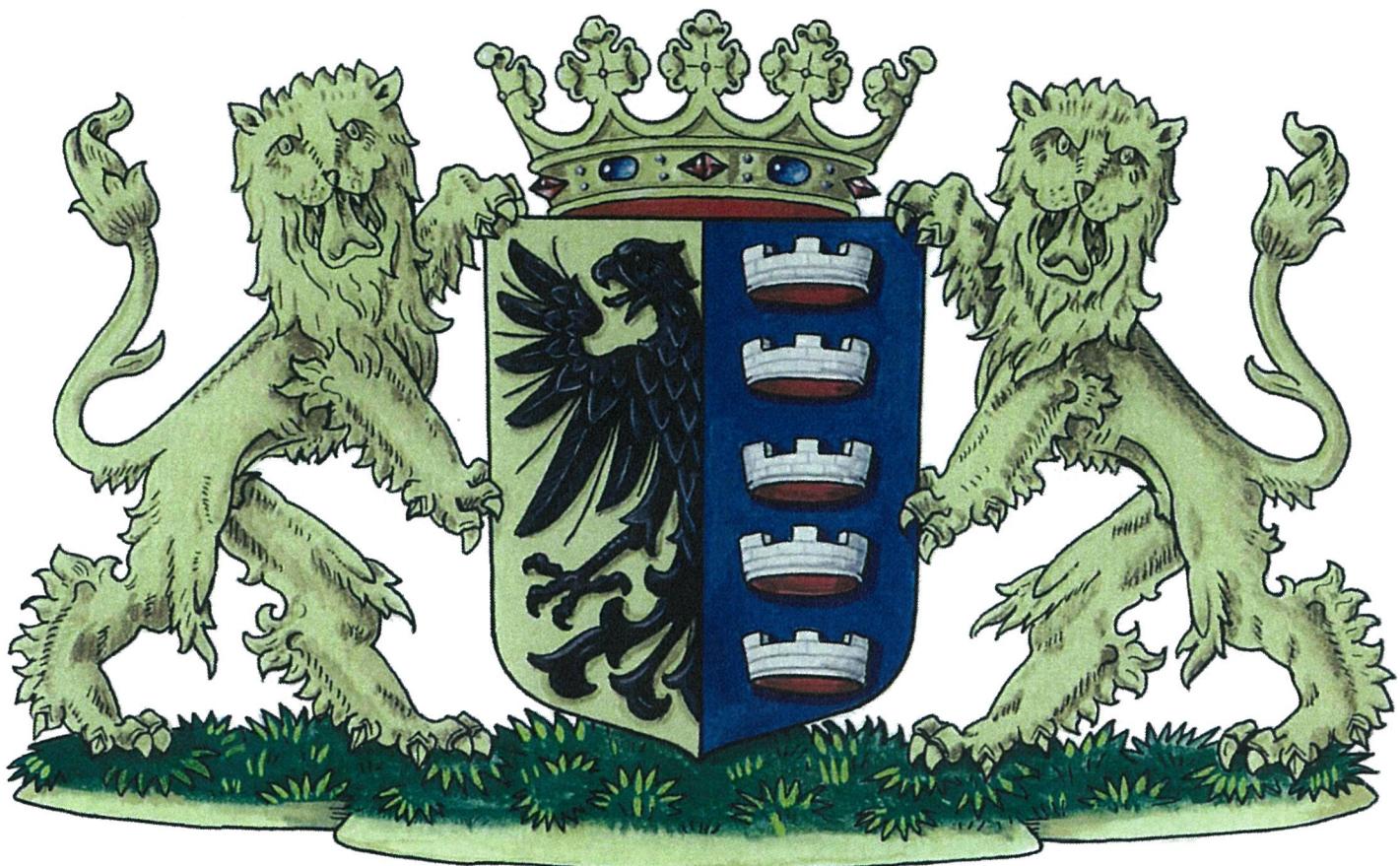
Bij Koninklijk Besluit van 16 maart 1984, nr. 11, werd aan de gemeente Wymbritseradeel (naamswijziging 1986: Wymbritseradiel) een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Gedeeld; I in goud een halve adelaar van sabel, komende uit de delingslijn; II in azuur zeven lelies van goud, geplaatst één, twee, één, twee en één; in een hartschild van goud een kogge van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee maal drie parels.*

Bij Koninklijk Besluit van 26 maart 1984, nr. 8, werd aan de gemeente Nijefurd een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Doorsneden van goud en keel; een hartschild, in drieën doorsneden van sinopel, azuur en sabel met op elk gedeelte een muurkroon van drie bastions van goud, gevoerd van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee maal drie parels.*

In zijn advies van 24 november 2011 had de Raad het College van Burgemeester en Wethouders van Súdwest Fryslân, dat op 28 september 2011 advies had gevraagd, een alternatief ontwerp voorgelegd, waarin de muurkronen uit het wapen van Nijefurd in de plaats kwamen van het ruitenkruis uit het wapenontwerp van de Fryske Rie foar Heraldyk (zie het jaarverslag over 2011). Hoewel de Fryske Rie begrip had voor het afwijzen van het ruitenkruis als heraldisch symbool, hield zij in een informele reactie vast aan de ruit als typerende heraldische figuur, die immers ook op een andere wijze in het veld geplaatst zou kunnen worden.

Het gemeentebestuur zag geen andere mogelijkheid om uit deze patstelling te geraken dan door de keuze uit de twee voorstellen aan de gemeenteraad voor te leggen. De voorkeur van het College van B&W bleef echter uitgaan naar het door de Raad aangepaste ontwerp van de Fryske Rie. In meerderheid steunde de gemeenteraad in zijn vergadering van 24 mei 2012 het voorstel van het College van B&W, waarna het gekozen wapen officieel bij Hare Majesteit de Koningin werd aangevraagd.

Bij Koninklijk Besluit van 17 augustus 2012, nr. 12.001397, is aan de gemeente Súdwest Fryslân een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt als volgt: *Gedeeld; I in goud een halve adelaar van sabel; II in azuur vijf muurkronen van zilver met elk drie bastions, paalsgewijze geplaatst en gevoerd van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden door twee aanziende leeuwen van goud.*

Gemeente

SÚDWEST-FRYSLÂN

FR.

K.B. 17 augustus 2012
nr. 12.001397

Gedeeld; I ingoud een halve adelaar van sabel; II in azuur vijf muurkronen van zilver met elk drie bastions, paalsgewijze geplaatst en gevoerd van keel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden door twee aanziende leeuwen van goud.

VEENENDAAL (wapenvermeerdering)

Voor de gemeente Veenendaal is bij Besluit van de Hoge Raad van Adel van 11 september 1816 een wapen bevestigd, waarvan de beschrijving luidt als volgt: *Van lazuur met een schip in volle zeilen, varende op een zee, alles van goud.*

De burgemeester van Veenendaal, mr. T. Elzenga, heeft na het succesvolle bezoek van H.M. de Koningin op Koninginnedag 2012 aan Rhenen en Veenendaal het initiatief genomen om nog voor zijn afscheid in de herfst van dat jaar vermeerdering van het gemeentewapen met een kroon te verzoeken.

Het verzoek van het College van B&W van 28 juni kon de Raad al een maand later positief beoordelen, omdat volgens artikel 4 van de ‘Richtlijnen van de minister van Binnenlandse Zaken van 18 oktober 1977 betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen’ aan elk gemeentewapen een kroon van drie bladeren en twee parels kan worden toegevoegd. Hoewel deze kroon in de rangorde van adellijke kronen als gravenkroon wordt beschreven, is bij publiekrechtelijke lichamen in deze vormgeving sprake van de gebruikelijke standaardkroon. In zijn advies van 23 juli 2012 wees de Raad het College nog op de mogelijkheid om bij deze gelegenheid de archaïsche beschrijving uit 1816 te moderniseren. Voorgesteld werd om de beschrijving als volgt aan te passen: *In azuur een schip met volle zeilen, varende op een zee, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

In het officiële verzoek om wapenvermeerdering dat het gemeentebestuur op 25 juli tot H.M. de Koningin richtte, werd deze suggestie overgenomen, waarna het koninklijk besluit een maand later op 28 augustus werd uitgevaardigd, ruim voor de afscheidsdatum van de burgemeester.

Voordat de wapentekenaar van de Raad op grond van het nieuwe besluit het wapendiploma vervaardigde, kwam nog een onvolkommenheid aan het licht die is terug te voeren op het bevestigingsbesluit met wapentekening van de Raad in 1816. Zowel in het besluit van 1816 als in het besluit van 2012 wordt ‘een schip in/met volle zeilen’ beschreven en geen *omgewend* schip in/met volle zeilen, terwijl de registertekening van 1816 foutief een omgewend schip laat zien, dat naar (heraldisch) links vaart. De tekening komt dus niet overeen met de beschrijving en wapentekenaar Bultsma vroeg zich terecht af hoe het nieuwe wapendiploma eruit moest gaan zien.

Aangezien de bij koninklijk besluit vastgestelde wapenbeschrijving geldend is, dient de tekening altijd de beschrijving te volgen. Omwenden wordt in de heraldiek bovendien als een ‘breuk’ ervaren, dat wil zeggen een uitzondering op de normale regel, en daar bestond historisch gezien en ook thans geen enkele aanleiding toe. Een goede vergelijking biedt het Rijkswapen, waarop de Nederlandse leeuw evenmin omgewend en dus (heraldisch) rechts wordt afgebeeld. De conclusie was dat de tekening uit 1816 moet worden gecorrigeerd door het zeeschip op het nieuwe wapendiploma van de gemeente Veenendaal van richting te doen veranderen. En aldus geschiedde met instemming van de initiatiefnemer, die – om het verrassingseffect niet te verstören – als een van de weinigen voorkennis had.

Bij Koninklijk Besluit van 28 augustus 2012, nr. 12.001766, is aan de gemeente Veenendaal een wapen verleend, dat als volgt wordt omschreven: *In azuur een schip met volle zeilen, varende op een zee, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.*

Gemeente

VEENENDAAL

U

K.B. 28augustus 2012
no: 12.001766

In azuur een schip met volle zeilen, varend op een zee, alles van goud. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.

BOXTEL (basiliek van de H. Petrus)

De basiliek van de H. Petrus werd op 14 november 2011 door paus Benedictus XVI tot de waardigheid van *basilica minor* verheven. Het bestuur van de Verrijzenisparochie, waaronder de St. Petrusbasiliek en -parochie thans ressorteren, wenste voor de nieuwe basiliek een eigen wapen en wendde zich op 19 april 2012 rechtstreeks tot de Raad om advies te vragen inzake de verlening van een wapen.

Basiliekwapens kennen een vaste indeling. De bovenste schildhelft toont schuingekruist het conopeum en het tintinnabulum. De onderste schildhelft heeft in de regel een heraldisch rechterkwartier met een voorstelling van de betreffende patroonheilige, terwijl de onderste schildhelft heraldisch links doorgaans het wapen bevat van de gemeente, waarin de basiliek is gelegen.

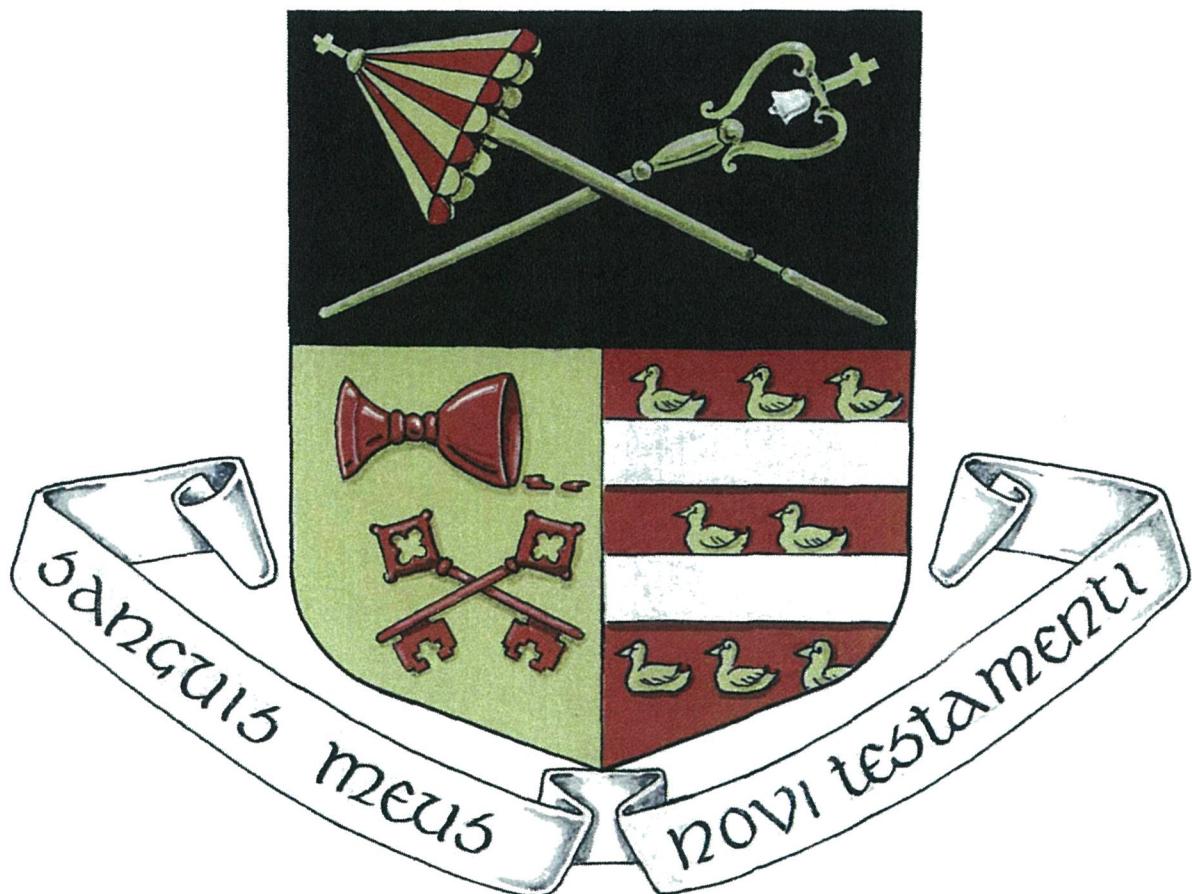
In casu bevat de onderste schildhelft heraldisch rechts in goud de schuingekruiste sleutels, attributen van de H. Petrus, boven vergezeld van een omgevallen kelk en bloeddruppels, alles rood. Dit kwartier is nagenoeg identiek aan dat van het wapen van de basiliek van de H. Petrus te Boxmeer (verleend bij koninklijk besluit van 20 juni 2000, nr. 00002175), dat eveneens de sleutels van Petrus toont (de baarden echter naar boven gekeerd), vergezeld van een kelk. In beide basiliekwapens verwijst de kelk naar Heilige-Bloedwonderen, vergelijkbare wonderen die kort voor 1380 (Boxtel) en rond 1400 (Boxmeer) zouden hebben plaatsgevonden en die ten grondslag liggen aan de verheffing van beide kerken tot basiliek. Het is niet ongebruikelijk dat in het rechter kwartier in de onderste schildhelft naast de attributen van de patroonheilige van de kerk een extra symbool wordt toegevoegd. Zo worden in het wapen van de basiliek van de H.H. Agatha en Barbara te Oudenbosch (1986) in het bewuste kwartier de sleutels van Petrus gecombineerd met de lelie van de Cisterciënzer Abdij te Citeaux, in dat van de Johannes de Doperbasiliek te Laren (1993) het processiekruis (Johannes de Doper) met lelievormige uiteinden (Maria) en het zwaard (strijd voor het geloof). De H. Bloedlegende van Boxtel verhaalt hoe een priester witte wijn uit de miskelk op een altaardoek morste, waarbij de vlekken rood kleurden en bloedvlekken bleken te zijn. De toenmalige heer van Boxtel, Willem van Meerheim, zou volgens het verhaal in 1380 naar de aartsbisschop van Ravenna zijn gereisd om het wonder door hem te laten bevestigen.

Het onderscheid met het wapen van de St. Petrusbasiliek te Boxmeer is voldoende door het symbool van de *omgevallen* kelk en het volledige Boxtelse gemeentewapen in het linkerkwartier van de onderste schildhelft.

Bij Koninklijk Besluit van 17 augustus 2012, nr. 12.001334, werd aan de basiliek van de H. Petrus te Boxtel het volgende wapen verleend:

Doorsneden; I in sabel, schuingekruist, een conopeum van goud, waarvan het scherm gebaand van goud en keel, met volants van hetzelfde, om en om, gevoerd van goud, en een tintinnabulum van goud, waarin een klokje van zilver; II gedeeld; a in goud twee gekruiste sleutels, de baarden naar beneden en toegewend, boven vergezeld van een naar links omgevallen kelk, waaruit twee bloeddruppels vallen, alles van keel; b in keel twee dwarsbalken van zilver, vergezeld van acht zwemmende eenden van goud, geplaatst drie, twee en drie.

Devies: SANGUIS MEUS NOVI TESTAMENTI in letters van sabel op een lint van zilver.

basiliek

K.B. 17 augustus 2012
no: 12.001334

vande H. PETRUS te BOXTEL

NB

Doorsneden; I in sabel, schuingekruist, een conopeum vangoud, waarvan het scherm gebaand van goud en keel, met volants van hetzelfde, om en om, gevoerd van goud, en een tintinnabulum van goud, waarin een klokje van zilver; II gedeeld; a in goud twee gekruiste sleutels, de baarden naar beneden en toegewend, boven vergezeld van een naar links omgevallen kelk, waaruit twee bloeddruppels vallen, alles van keel; b in keel twee dwarsbalken van zilver, vergezeld van acht zwemmende eenden van goud. Geplaatst drie, twee en drie. Devies: SANGUIS MEUS NOVI TESTAMENTI in letters van sabel op een lint van zilver.

COLOFON

H O G E R A A D V A N A D E L

Ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10;
samenstelling en bevoegdheid: Wet op de adeldom van 10 mei 1994, Staatsblad 360

Bezoekadres (op afspraak): Nassaulaan 2B, 2514 JS Den Haag

(studiezaal geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur)

Postadres: Postbus 16325, 2500 BH Den Haag

Telefoon: 070-3614281 / Fax: 070-3631712

E-mail: info@hogeraadvanadel.nl

Website: www.hogeraadvanadel.nl

Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) heeft de Raad tot TAAK het adviseren van:

- de minister van Algemene Zaken betreffende naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties omtrent adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie inzake ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

De COLLECTIE bestaat uit:

- Archieven van de Hoge Raad van Adel van 1814 tot heden;
- Genealogische en heraldische handschriften;
- Enkele archieven van adellijke families;
- Gespecialiseerde bibliotheek.

Voorzitter: drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije (lid 1984, voorzitter 1991).

Leden: jonkheer dr. F.K.M. van Nispen tot Pannerden (2002), mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdestein (2005), drs. R.M. barones van Pallandt (2010) en mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schaburg-Buchwaldt (2012).

Secretaris: mr.dr. E.J. Wolleswinkel (2003).

Eerste medewerker: drs. J.C.C.F.M. van den Borne.

Tweede medewerker: A. Gritter.

Wetenschappelijk medewerker: dr. C.A.M. Gietman.